

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح ملی توسعه هوش مصنوعی » شور دوم

سهیلا خردمندنیا

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

مشخصات طرح

دوره دوازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۴۸

دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن

گروه توسعه فناوری و
تولید دانش بنیان

مشخصات گزارش:

نوع گزارش:

- طرح / لایحه
- راهبردی
- نظارتی
- پیش نویس قانونی

شماره مسلسل:

۲-۲۵۹۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۷/۱۴

کشورها همگام با توسعه سریع فناوری‌های هوش مصنوعی، نسبت به اتخاذ سیاست‌های متناسب، توجه ویژه‌ای دارند. در کشور ما نیز با تأکید مقام معظم رهبری مبنی بر قرار گرفتن در زمره ۱۰ کشور برتر دنیا، برنامه‌ریزی‌ها برای توسعه، تنظیم‌گری و کاربست این فناوری سرعت بیشتری به خود گرفته است. از این رو، ضروری است زیرساخت‌های قانونی این حوزه با هدف تعیین و هماهنگ‌سازی ساختارهای حکمرانی و نهادی، تأمین هرچه سریع‌تر زیرساخت‌های فنی و عملیاتی مورد نیاز و استفاده از ظرفیت‌های نظارتی مجلس شورای اسلامی در مسیر تقویت ضمانت اجرا و نظارت بر اجرا و عملکرد نهادهای متولی شکل گیرد. در شور دوم طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت ۲۴۸، چالش‌های اساسی در جریان توسعه هوش مصنوعی از جمله تسهیل دسترسی به داده، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و نیروهای متخصص این حوزه و تأمین مالی سریع و ضروری به کمک دولت و بخش خصوصی، تا حدودی مدنظر قرار گرفته و مواد متعددی در قالب ساختارسازی نهادی یا تقویت ساختارهای موجود با هدف نظم‌بخشی و هم‌افزایی فعالیت دستگاه‌های اصلی متولی و همچنین اقدامات حمایتی یا تسهیل‌گرانه مطرح شده‌اند [۱]. با این حال، برخی مواد طرح با رفع ایرادها و انجام اصلاحات مورد نیاز، قابل بهبود هستند. محورهای اصلی بهبود شامل بهره‌مندی و یکپارچه‌سازی ظرفیت‌های قابل توجه کشور و افزایش ضمانت اجرا از طریق تأمین مالی با ثبات و پایدار توسعه هوش مصنوعی در همکاری و همراهی با دولت می‌باشند.

۱. مقدمه

فناوری‌های مرتبط با هوش مصنوعی فصل مشترک تمامی کلان‌روندهای آتی فناوری در دنیا هستند. از این رو، کشورها این موضوع را مسئله مهم آینده دانسته و اهتمام ویژه‌ای به تدوین و اجرای سیاست‌های توسعه هوش مصنوعی دارند. در این راستا، اولین اقدامات مجلس شورای اسلامی در ایجاد زیرساخت‌های قانونی توسعه هوش مصنوعی، با تصویب حکمی در قالب بند «ج» ماده (۶۵) قانون برنامه هفتم پیشرفت مبنی بر مکلف کردن دولت به تدوین برنامه ملی توسعه هوش مصنوعی و «به‌منظور تعیین چارچوب‌ها و سازوکار تعامل تمامی ذی‌نفعان، فراهم کردن دانش و زیرساخت‌های دانش فنی، اجتماعی، اخلاقی و حقوقی، ترویج و افزایش آگاهی در مورد کارکردهای هوش مصنوعی در زمینه‌های

میلاد بیگی، حبیب‌الله ظفریان (ناظران علمی)؛ سیدمسعود شریفی (گروه مخابرات و فناوری اطلاعات)؛ ایمان اکبری (دفتر مطالعات حکمرانی)؛ امین پژمان، یحیی مزروعی (دفتر مطالعات حقوقی)؛ سیدعلی محسنیان، عبدالرحیم قاسمی‌نژاد (دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش)؛ یحیی مرتب (دفتر مطالعات مدیریت)؛ رضا لطفی، مهدی دارابی (دفتر مطالعات اقتصادی)؛ طه اکرمی، بهادر غلامی (دفتر مطالعات سیاسی) (همکاران)؛ نفیسه حاجی صفری (صفحه‌آرا)؛ زهره عطاردی (ویراستار ادبی).

مختلف و خطرات بالقوه آن» شکل گرفت [۲]. در ادامه هم‌زمان با جلسات کارشناسی کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی و دعوت از ذی‌نفعان برای شناخت ابعاد موضوع و دریافت نظرات و پیشنهادهای، در نهایت طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت (۲۴۸) در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۲۹ اعلام وصول شد و پس از تصویب کلیات آن در مجلس شورای اسلامی در اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۴، در قالب شور دوم به منظور بررسی‌های بیشتر به کمیسیون صنایع برگشت [۳].

با توجه به چشم‌انداز کشور در مسیر توسعه و به‌کارگیری هوش مصنوعی و ضرورت‌های رسیدن به آن، این طرح ماهیت تسهیلگری و پرداخت به الزامات توسعه هوش مصنوعی را دنبال می‌کند و اقدامات تنظیم‌گرانه و نهادی نیز در این راستا تدوین شده‌اند.

چارچوب کلی طرح شامل رفع چالش‌های اساسی در جریان توسعه هوش مصنوعی از جمله تسهیل دسترسی به داده، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و نیروهای متخصص این حوزه و تأمین مالی سریع و ضروری به کمک دولت و بخش خصوصی است و مواد متعددی در قالب ساختارسازی نهادی یا تقویت ساختارهای موجود و اقدامات حمایتی یا تسهیلگرانه در راستای پرداخت به این موضوعات مطرح شده‌اند.

همچنین این طرح تلاش کرده است از ظرفیت‌ها و نهادهای ایجاد شده توسط قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ در راستای حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و شرکت‌های دانش‌بنیان هوش مصنوعی استفاده کرده و اتصال لازم را با آن برقرار کند [۴]. رویکرد کلی این طرح در حکمرانی هوش مصنوعی، ابقای سازمان ملی هوش مصنوعی مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی بوده و در مصوبه شور دوم، این نهاد نقش‌های تسهیلگری، هماهنگ‌سازی و همچنین اجرایی را برعهده گرفته است. پیشنهاد شده است که این سازمان با توجه به تخصصی و متمرکز بودن بر موضوع هوش مصنوعی، مراکزی ذیل خود تشکیل دهد و متولی اصلی پرداخت به توسعه لایه بنیادین هوش مصنوعی و نیز تنظیم‌گری‌هایی از قبیل تأیید امنیت رایانیک و اعطای مجوزهای مورد نیاز گردد. البته قابل ذکر است که حوزه دفاعی و نظامی دارای ویژگی‌های خاص خود هستند و از دامنه شمول قانون مستثنا می‌شوند. همچنین پیش‌بینی شده است که سازمان با تشکیل یک صندوق، به‌لحاظ عملیاتی از اختیارات، منابع کافی و قدرت تعامل با کلیه متولیان و ذی‌نفعان برخوردار باشد که نظرات کارشناسی در خصوص این محورها و مفاد مرتبط در جداول ۱ و ۲ این گزارش درج شده است.

۲. بررسی تفصیلی طرح ملی هوش مصنوعی

در جداول ۱ و ۲ بررسی مواد این طرح به‌صورت کلی و تفصیلی به‌همراه پیشنهادهایی آمده است.

جدول ۱. خلاصه «طرح ملی توسعه هوش مصنوعی مصوب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی»

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده (۱)	■			
ماده (۲)			■	
ماده (۳)	■			
ماده (۳) - تبصره «۱»	■			
ماده (۳) - تبصره «۲»	■			
ماده (۴) - «الف»	■			
ماده (۴) - «ب»	■			
ماده (۴) - «پ»			■	
ماده (۴) - «ت»	■			
ماده (۴) - «ث»			■	
ماده (۴) - «ج»	■			
ماده (۴) - «چ»	■			
ماده (۴) - «ح»	■			
ماده (۵) - صدر ماده			■	
ماده (۵) - «الف»			■	
ماده (۵) - «الف» - تبصره			■	
ماده (۵) - «ب»			■	
ماده (۵) - «پ»	■			
ماده (۵) - «ت»			■	
ماده (۵) - «ث»	■			
ماده (۶)	■			
ماده (۷) - صدر ماده			■	
ماده (۷) - «الف»	■			
ماده (۷) - «الف» - تبصره «۱»	■			
ماده (۷) - «الف» - تبصره «۲»	■			
ماده (۸) - صدر ماده			■	
ماده (۸) - «الف»			■	
ماده (۸) - «ب»	■			
ماده (۸) - «پ»	■			
ماده (۸) - «ت»	■			
ماده (۸) - «ث»	■			
ماده (۸) - «ث» - تبصره			■	
ماده (۹) - «الف»	■			
ماده (۹) - «ب»	■			
ماده (۹) - «پ»	■			
ماده (۱۰) - «الف»	■			
ماده (۱۰) - «ب»	■			
ماده (۱۰) - «ب» - تبصره	■			
ماده (۱۰) - «پ»	■			
ماده (۱۰) - «ت»	■			
ماده (۱۱)	■			
ماده (۱۲) - صدر ماده			■	
ماده (۱۲) - «الف»	■			
ماده (۱۲) - «ب»	■			
ماده (۱۲) - «پ»	■			
ماده (۱۲) - «ت»	■			

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده (۱۲) - «ث»	■			
ماده (۱۲) - ج	■			
ماده (۱۳) - صدر ماده			■	
ماده (۱۳) - «الف»		■		
ماده (۱۳) - الف - تبصره»		■		
ماده (۱۳) - «ب»			■	
ماده (۱۳) - پ			■	
ماده (۱۴) - «الف»	■			
ماده (۱۴) - «ب»		■		
ماده (۱۴) - «پ»			■	
ماده (۱۴) - «ت»			■	

جدول ۲. تفصیلی «طرح ملی هوش مصنوعی مصوب کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی»

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی
ماده (۱)	اصطلاحات به کار رفته در این قانون در معانی مشروح زیر است:					
(۱)	الف) هوش مصنوعی: به توانایی ماشین برای انجام عملکردهای خودکار و نظام‌مند از جمله یادگیری، درک، استنتاج، حل مسئله، پیش‌بینی، تصمیم‌گیری و اقدام از طریق به‌کارگیری دانش و اطلاعات و پردازش داده گفته می‌شود که منشأ اثرگذاری‌های گسترده بر انسان و روابط انسانی در محیط فیزیکی یا مجازی و همچنین بازتاب‌های زیست‌محیطی است. هوش مصنوعی ماهیتی داده‌ای، شبکه‌ای، فرایندی (الگوریتمی)، خوشه‌ای، لایه‌ای و یکپارچه، مبتنی بر منطق‌های رایج (کلاسیک) و سایر منطق‌های نوین دارد.	■				
(۱)	ب) لایه بنیادین: این لایه شامل زیرساخت‌ها اعم از ساخت‌افزایی و نرم‌افزاری، پایگاه‌های داده، فرایند (الگوریتم)‌ها، نمونه (مدل)‌های پایه، فلسفه هوش، حسگرها و ریز (میکرو و نانو) حسگرها و پردازنده‌ها اعم از ریزالکترونیکی (میکروالکترونیکی)، زیستی (بیولوژی) و ذرات (کوانتومی) است.	■				
(۱)	پ) لایه کاربسته: محصولات و خدمات نهایی مرتبط با زیست‌بوم هوش مصنوعی از جمله سامانه‌های تشخیص چهره پردازش صوت و تصویر، دستیارهای صوتی، یا فرایند (الگوریتم)‌های پیش‌بینی مستقر بر روی لایه بنیادین که برای حل مسئله با ارائه خدمات مشخص به کاربران نهایی طراحی می‌شود.	■				
(۱)	ت) عاملیت فنی: ظهور و تقویت توانایی زیست‌بوم هوش مصنوعی، در اثرگذاری مستقل و فراگیر بر جهان و فراتر از اراده و آرایش (کنترل) و نیت اولیه انسانی است.	■			این تعریف دارای ابهام و مغایر بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است.	
(۱)	ث) فروبستگی فناورانه: اتکای بیش از حد عموم افراد جامعه به ابزارها و خدمات فناورانه خاص، تا جایی که انجام وظایف و دستیابی به اهداف فردی یا اجتماعی، بدون در دسترس بودن آن فناوری ناممکن باشد.	■				
(۱)	ج) طرح‌های متن باز: طرح‌هایی که شناسه (کد) اصلی و منبع آنها تحت یک مجوز قانونی قابل دسترس است و	■				

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	امکان بهره‌برداری از طریق تغییر، به‌روزرسانی و بهبود آن برای هر فردی از کاربران فراهم است.					
(۱)	چ) توسعه‌دهنده: شخص حقیقی یا حقوقی که یک زیست‌بوم یا سامانه هوش مصنوعی را با هدف عرضه آن در بازار یا به خدمت گرفتن آن طراحی یا توسعه می‌دهد.			■		
(۱)	ح) مخاطره و سطح آن: میزان مخاطرات احتمالی سامانه‌های هوش مصنوعی علیه حقوق و آزادی‌های مشروع، حریم خصوصی و سلامت عمومی و اخلاقی جامعه و ارزش‌های اجتماعی که در چارچوب‌هایی مشتمل بر شفافیت، مسئولیت‌پذیری، رعایت حریم خصوصی، دست‌کاری شناختی- رفتاری و یا رتبه‌بندی و برجسته‌سازی افراد، اشتغال و دسترسی عادلانه به خدمات عمومی و رعایت معیار (استاندارد)های ملی تولید قطعات و کالاهای ایمن به‌صورت کم‌مخاطره، مخاطره محدود، پرمخاطره و بسیار پرمخاطره، قابل دسته‌بندی است.			■		
(۱)	خ) توصیه‌نامه اخلاقی هوش مصنوعی: مجموعه‌ای از اصول اخلاقی برای طراحی، توسعه و استفاده مسئولانه از هوش مصنوعی است.			■		
(۱)	د) آزمایشگاه مرجع: آزمایشگاه ارائه‌دهنده خدمات ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی براساس معیار (استاندارد)ها و دستورالعمل‌ها			■		
(۱)	ذ) دستگاه‌های اجرایی: کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸					
ماده (۲)	ماده (۲)- شورای ملی راهبری هوش مصنوعی متولی اصلی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و راهبری هوش مصنوعی کشور و نظارت بر حسن اجرای این قانون است.			■	با توجه به اینکه مرجع این حکم استناد به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی است، باید در قانون ذکر شود در غیر این صورت نیاز به تعریف این شورا، وظایف و اهداف آن به‌نحوی که قابل تمایز با شورای ملی هوش مصنوعی مصوبه شماره ۱۴۰۳/۶۶۱۴ لکش مورخ ۱۴۰۳/۵/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی باشد، وجود دارد	نظر به رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای ملی راهبری هوش مصنوعی متولی اصلی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و راهبری هوش مصنوعی کشور و نظارت بر حسن اجرای این قانون است.
(۲)	الحاقی				با توجه به اینکه سیاست‌گذاری کلان فضای مجازی در کشور و تصمیمات مرتبط بر حکمرانی داده و امنیت رایانیک برعهده شورای عالی فضای مجازی است، به‌منظور هماهنگی سیاست‌ها و اقدامات این دو شورا متن مذکور پیشنهاد شده است.	تبصره- مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی نباید مغایر با سیاست‌ها و تصمیمات شورای عالی فضای مجازی باشد.
ماده (۳)	با هدف ساماندهی و توسعه زیست‌بوم هوش مصنوعی، سازمان ملی هوش مصنوعی به‌عنوان یک سازمان مستقل و دبیرخانه شورا ذیل رئیس‌جمهور فعالیت می‌کند.			■		
(۳)	تبصره «۱»- رئیس سازمان ملی هوش مصنوعی با حکم رئیس‌جمهور تعیین می‌شود.			■		
(۳)	تبصره «۲»- سازمان ملی هوش مصنوعی موظف است ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، اساسنامه سازمان ملی هوش مصنوعی را با همکاری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری، سازمان اداری و استخدامی کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و			■		

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تدوین و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.					
ماده (۴)	ماده (۴) - اهم وظایف و اختیارات سازمان ملی هوش مصنوعی به شرح زیر است:	■				
(۴)	الف) پیگیری و اجرای مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی	■				
(۴)	ب) ارائه پیشنهاد در تدوین لویح بودجه سنواتی به سازمان برنامه و بودجه مرتبط با سرفصل‌های حوزه هوش مصنوعی دستگاه‌های متولی	■				
(۴)	پ) تدوین و به‌روزرسانی و پایش برنامه توسعه هوش مصنوعی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی	■			با توجه به اینکه ماهیت پایش برنامه توسعه هوش مصنوعی با تدوین یا به‌روزرسانی برنامه‌ها متفاوت است، نیازی به تصویب در شورا ندارد و این دو موضوع بهتر است از یکدیگر تفکیک شوند	پ) تدوین و به‌روزرسانی و پایش برنامه توسعه هوش مصنوعی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و ارزیابی اجرای آن
(۴)	ت) تشکیل مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین سازمان ملی هوش مصنوعی در اجرای ماده (۵) این قانون	■			لزوم هماهنگی با سایر نهادهایی همچون معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری، وزارت علوم تحقیقات و فناوری در کنار صندوق‌های تخصصی همچون صندوق نوآوری و شکوفایی و صندوق شورای عالی عتف	
(۴)	ث) تشکیل مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی در اجرای ماده (۸) این قانون	■			به‌منظور رفع مغایرت با سیاست‌های کلی نظام اداری و کاهش بار مالی طرح به علت تشکیل مرکز ذیل سازمان، پیشنهاد می‌شود این وظیفه مستقیماً به خود سازمان واگذار شود	تشکیل مرکز ارزیابی و تأیید امنیت رایانیک (سایبری) و مدیریت مخاطرات سامانه‌های هوش مصنوعی در اجرای ماده (۸) این قانون
(۴)	ج) نماینده رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران در مجامع و همکاری‌های بین‌المللی مرتبط با فناوری‌های هوش مصنوعی با همکاری وزارت امور خارجه	■			براساس بند «۸» ماده (۱) و مواد (۳) و (۵) قانون وظایف وزارت امور خارجه: فراهم آوردن موجبات و زمینه‌های شرکت و عضویت دستگاه‌های دولتی در مجامع، سازمان‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی و ایجاد تسهیلات لازم با همکاری و مشارکت دستگاه‌های ذی‌ربط و همچنین هماهنگی کلیه نهادها و ارگان‌های جمهوری اسلامی با وزارت امور خارجه در تنظیم مناسبات و برقراری هر نوع ارتباط با دول خارجی و انعقاد قرارداد و همکاری‌های فنی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و نظامی با کشورهای خارج و سازمان‌های بین‌المللی و تکلیف این وزارت بر ایجاد زمینه‌های لازم برای عقد قراردادها، عهدنامه‌ها، موافقت‌نامه‌ها و مقاوله‌نامه‌های دولت جمهوری اسلامی ایران با کشورهای جهان و سازمان‌های بین‌المللی؛ لذا، پیشنهاد می‌شود اقدامات سازمان با هماهنگی وزارت امور خارجه باشد	نماینده رسمی دولت جمهوری اسلامی ایران در مجامع و همکاری‌های بین‌المللی مرتبط با فناوری‌های هوش مصنوعی با همکاری و هماهنگی وزارت امور خارجه
(۴)	چ) هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی، نهادهای علمی و پژوهشی و بخش خصوصی در حوزه هوش مصنوعی	■				
(۴)	ح) تدوین مقررات و ضوابط و پیشنهاد لویح مرتبط با هوش مصنوعی به مراجع ذی‌ربط	■				
ماده (۵)	به‌منظور دستیابی به لایه‌های بنیادین توسعه هوش مصنوعی، مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی با پایش و شناسایی فرصت‌ها و خلأهای فناورانه زیست‌بوم هوش مصنوعی کشور مکلف است اقدامات زیر را انجام دهد:	■			در این حکم پیشنهاد شده است مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه هوش مصنوعی به انجام وظایف بپردازد. پیشنهاد می‌شود ماهیت حقوقی این ساختار که غیرمستقل و ذیل سازمان است در متن حکم تصریح شود همچنین این نکته قابل ذکر است که سازمان باید بتواند هم‌افزایی، یکپارچگی و جلوگیری از فعالیت‌های موازی	به‌منظور دستیابی به لایه‌های بنیادین توسعه هوش مصنوعی، مرکز ملی مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی <u>بدون داشتن شخصیت حقوقی مستقل ذیل سازمان تشکیل می‌شود</u> . مرکز مطالعات راهبردی و توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی مکلف است اقدامات زیر را به‌صورت سالیانه با پایش و شناسایی

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
					غیرضروری را در پیشبرد وظایف این مرکز را مدنظر قرار داده و اتصال لازم را با سایر نهادها و ساختارهایی که به لحاظ قانونی وظایف مشابهی با مرکز مطرح شده در این حکم دارند برقرار کند به عنوان مثال، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری مطابق با قانون برنامه هفتم توسعه (ماده ۹۹) بند «ت» مکلف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی ربط و سازمان برنامه و هدف تأمین زیرساخت یکپارچه مورد نیاز در جهت بهبود زیست‌بوم فناوری در حوزه‌های پیشران و اقتدار آفرین از جمله هوش مصنوعی اقدام کند. بر اساس سند راهبردی جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی مصوب سال ۱۴۰۱ شورای عالی فضای مجازی نیز موضوع «طراحی نظام به کارگیری فناوری‌های نوین فضای مجازی از قبیل هوش مصنوعی، زنجیره بلوکی، پردازش کوانتومی و علوم داده» به عنوان اقدامات کلان این سند به عهده معاونت علمی و فناوری به عنوان نهاد اصلی واگذار شده است. به علاوه ظرفیت‌های بند «پ» ماده (۹۴) برنامه هفتم پیشرفت در تکلیف دولت به حمایت از فعالیت مراکز و مؤسسات سیاست‌پژوهی، اندیشگاهی و مطالعات راهبردی نیز قابل اتکاست.	<u>فرصت‌ها، مزایا، نقاط ضعف و خلأهای فناورانه زیست‌بوم هوش مصنوعی کشور</u> انجام دهد:
(۵)	الف) تدوین طرح‌های ملی و اولویت‌دار و پیشران زیر: ۱. طرح‌های توسعه الگو (مدل)‌های بنیادین هوش مصنوعی، ۲. طرح‌های همکاری فناورانه بین‌المللی با نهادهای عمومی و خصوصی، ۳. طرح‌های توسعه الگو (مدل)‌های برهم‌زننده و نوظهور هوش مصنوعی.			■	بنا به موضوعات ذکر شده در بالا، پیشنهاد می‌شود مرکز مطالعات راهبردی و توسعه فناوری به عنوان تسهیلگر و تنظیم‌گر عمل کرده و به جای انجام مستقیم طرح‌های پژوهشی و توسعه‌ای، نقش مدیریتی و بهره‌مندی از ظرفیت‌های موجود به‌ویژه قانون جهش تولید دانش بنیان را بر عهده بگیرد. همچنین از آنجاکه در قوانین مختلفی به‌طور صریح به عبارت مشارکت عمومی - خصوصی و یا مشارکت بخش خصوصی با دولت اشاره شده است (از جمله: قانون برنامه پنجم توسعه - قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۹۳، قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب ۱۳۹۵ و آیین‌نامه اجرایی مولدسازی دارایی‌های دولت مصوب ۱۴۰۱)، همچنین لایحه «مشارکت عمومی - خصوصی» نیز در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۱۹ در مجلس اعلام وصول شده است. لذا پیشنهاد می‌شود در متن این حکم، قید «با رعایت قوانین و مقررات موجود» اضافه شود.	الف) <u>تدوین طرح‌های ملی و اولویت‌دار و پیشران زیر:</u> <u>تدوین و فراخوان طرح‌های ملی اولویت‌دار و پیشران در محورهای مشتعل بر:</u> ۱. طرح‌های توسعه نمونه (مدل)‌های بنیادی هوش مصنوعی مورد نیاز کشور در حوزه‌های مختلف، ۲. طرح‌های توسعه نمونه (مدل)‌های برهم‌زننده و نوظهور هوش مصنوعی ۳. طرح‌های همکاری فناورانه بین‌المللی با نهادهای عمومی و خصوصی.
(۵)	تبصره - مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی مکلف است طرح‌های این بند را با اولویت بخش خصوصی و با رعایت قوانین و مقررات موجود انجام دهد. برنامه‌ریزی			■	برنامه پنجم توسعه - قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۹۳، قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب ۱۳۹۵ و آیین‌نامه اجرایی مولدسازی دارایی‌های دولت مصوب ۱۴۰۱، همچنین لایحه «مشارکت عمومی - خصوصی» نیز در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۱۹ در مجلس اعلام وصول شده است. لذا پیشنهاد می‌شود در متن این حکم، قید «با رعایت قوانین و مقررات موجود» اضافه شود.	تبصره - مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های بنیادین هوش مصنوعی مکلف است طرح‌های این بند را با اولویت بخش خصوصی و با رعایت قوانین و مقررات موجود انجام دهد. برنامه‌ریزی
(۵)	ب) آیندنگری، پیش‌بینی و مدیریت پیامدهای احتمالی جهش ناگهانی در توانمندی‌های هوش مصنوعی و اثرات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی			■	پیشنهاد می‌شود اصلاح ویرایشی به‌منظور شفاف شدن متن حکم در راستای اهداف مرکز مذکور که از جنس مطالعاتی است و نه مدیریتی و اجرایی، انجام شود.	ب) <u>آیندنگری مطالعات آیندنگاری و پیش‌بینی و مدیریت پیامدهای احتمالی جهش ناگهانی در توانمندی‌های هوش مصنوعی و اثرات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی</u>
(۵)	پ) تدوین اسناد در زمینه‌های حفاظت از دارایی‌های فکری، توصیه‌نامه اخلاقی هوش مصنوعی و حقوق و مسئولیت‌های کیفری و مقابله با سطره‌های عاملیت فناوری از طریق حفظ و تقویت محوریت عاملیت‌های			■		

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	انسانی و تقویت نقش ساختارهای مردم‌سالار در مقابله با فروپستگی فناوریانه جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی					
(۵)	ت) طراحی راهبردهای مؤثر برای جلوگیری از انحصار و تمرکز قدرت در حوزه هوش مصنوعی مانند راهبردهای حمایت از طرح‌های متن باز، سیاست‌های پیشگیرانه مقابله با تحریم‌های احتمالی، راهبردهای تقویت اتحادیه‌های بین‌المللی			■	پیشنهاد می‌شود راهبردهای مذکور با هدف افزایش اثربخشی این فعالیت، ایجاد ضمانت اجرا و هماهنگ‌سازی ابعاد مختلف آن، به تصویب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی برسد.	ت) طراحی راهبردهای مؤثر برای جلوگیری از انحصار و تمرکز قدرت در حوزه هوش مصنوعی مانند راهبردهای حمایت از طرح‌های متن باز، سیاست‌های پیشگیرانه مقابله با تحریم‌های احتمالی، راهبردهای تقویت اتحادیه‌های بین‌المللی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی
(۵)	ث) بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانشگاه‌ها، مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه، مؤسسات و مراکز تحقیقاتی، سیاست‌پژوهی، اندیشگانی و مطالعات راهبردی			■		
(۵)	بند الحاقی				تجارب کشورها نشان می‌دهد توسعه لایه‌های بنیادین اغلب فناوری‌ها معمولاً با اهداف و سیاست‌های دفاعی و نظامی و توسط نهادهای پیشروی نوآوری در این مجموعه‌ها آغاز شده و به سایر حوزه‌ها سرریز پیدا می‌کند. لذا پیشنهاد می‌شود به این هم‌افزایی و چندمنظوره‌سازی در راستای بهره‌مندی از ظرفیت‌های حوزه دفاعی کشور که هم‌راستا با اهداف و وظایف قانونی همچون بند «ب» ماده (۱۰۲) برنامه هفتم پیشرفت نیز است، تأکید شود.	ج) تدوین سازوکارهای سرریز توسعه لایه‌های بنیادین هوش مصنوعی در حوزه‌های دفاعی به سایر حوزه‌ها با هدف چندمنظوره‌سازی صنایع دفاعی و غیردفاعی با همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
ماده (۶)	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف است با استفاده از ساختارها و ظرفیت‌های در اختیار و در سقف بودجه مصوب سالیانه، برنامه‌ریزی و اقدامات اجرایی زیر را جهت توسعه و پشتیبانی از لایه‌های بنیادین هوش مصنوعی انجام دهد: الف) تقویت و توسعه آزمایشگاه‌های آموزشی و تحقیقاتی ب) برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌های تخصصی ملی و بین‌المللی مرتبط با هوش مصنوعی پ) هدایت پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی حوزه هوش مصنوعی ت) فعال‌سازی همکاری‌های بین‌المللی با دانشگاه‌های صاحب نام ث) طراحی و برگزاری دوره‌های تخصصی کوتاه‌مدت برای ارتقای نیروی انسانی مورد نیاز کشور در حوزه هوش مصنوعی ج) تقسیم کار بین دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها برای توسعه دانش فنی در حوزه‌های مختلف هوش مصنوعی چ) رصد مستمر پیشرفت‌های علمی و کاربردی هوش مصنوعی در سطح دنیا ح) اجرای برنامه‌های ترویجی و تخصصی دانشجویی برای جذب استعداد‌های برتر در حوزه هوش مصنوعی از طریق مراکز هدایت شغلی دانشگاه‌ها خ) پایش مستمر عملکرد دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در حوزه هوش مصنوعی و پشتیبانی ویژه از مراکز و طرح‌های برگزیده د) توسعه و تقویت دوره‌های فرصت مطالعاتی اعضای هیئت‌علمی در راستای استقرار و بهره‌گیری از هوش					

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	مصنوعی در جامعه و صنعت					
ماده (۷)	به منظور تأمین، توسعه و شبکه‌سازی زیرساخت‌های پردازشی در حوزه هوش مصنوعی، مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و با استفاده از ساختارها و ظرفیت‌های موجود تشکیل می‌شود.			■	در صدر این ماده، ماهیت و شخصیت حقوقی این مرکز شفاف نیست. هرچند به نظر می‌رسد به‌عنوان یک ساختار وابسته زیر نظر وزارت ارتباطات شکل خواهد گرفت و لذا باید تصریح شود از طرفی هدف هماهنگی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در تکالیف محوله این بند با برنامه‌ها و سیاست‌های مصوب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و سایر ارکان سازمان ملی هوش مصنوعی پیشنهاد می‌شود تصریح شود که فعالیت‌های این نهاد در چارچوب مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی باشد.	به منظور تأمین، توسعه و شبکه‌سازی زیرساخت‌های پردازشی در حوزه هوش مصنوعی، مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی در چارچوب مصوبات شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بدون شخصیت حقوقی مستقل و با استفاده از ساختارها و ظرفیت‌های موجود تشکیل می‌شود.
ماده (۷)	تبصره «۱»- مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی مکلف است ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون دستورالعمل لازم در خصوص حمایت و نحوه اشتراک‌گذاری و تجمیع ظرفیت‌های پراکنده پردازشی کشور و تأمین تجهیزات پردازشی مورد نیاز، نحوه اعطای یارانه خدمات پردازشی و حمایت از تشکیل کارور (اپراتور)‌های خدمات پردازشی هوش مصنوعی را تدوین و به تصویب هیئت‌وزیران برساند			■		
ماده (۷)	تبصره «۲»- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است هر سه ماه یکبار گزارش عملکرد اجرای این ماده را به سازمان ملی هوش مصنوعی ارائه دهد.			■		
ماده (۸)	به منظور تأمین امنیت رایانیک (سایبری) و مدیریت مخاطرات سامانه‌های هوش مصنوعی، مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است موارد زیر را انجام دهد:				به منظور رفع مغایرت با سیاست‌های کلی نظام اداری (چابک‌سازی و اجتناب از ایجاد ساختارهای غیرضروری) و جلوگیری از افزایش بار مالی در قالب ایجاد یک مرکز ذیل سازمان، پیشنهاد می‌شود این وظیفه مستقیماً زیر نظر خود سازمان انجام شده و شیوه اجرا در قالب آیین‌نامه تبیین شود	به منظور تأیید ارزیابی و تأیید امنیت رایانیک (سایبری) و مدیریت مخاطرات سامانه‌های هوش مصنوعی، مرکز ارزیابی و تأیید امنیت سامانه‌های هوش مصنوعی سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است موارد زیر را انجام دهد:
ماده (۸)	الف) تعیین مصادیق سطوح مخاطره و تدوین دستورالعمل دسته‌بندی و الزامات امنیت رایانیک سامانه‌های هوش مصنوعی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی			■		الف) تعیین مصادیق سطوح مخاطره و تدوین دستورالعمل دسته‌بندی و الزامات امنیت رایانیک سامانه‌های هوش مصنوعی جهت تصویب در شورای ملی راهبری هوش مصنوعی
ماده (۸)	ب) ارزیابی دوره‌ای سامانه‌های خارجی و داخلی هوش مصنوعی پر کاربرد براساس سطح مخاطره در بازه‌های زمانی شش‌ماهه و اطلاع‌رسانی و انتشار آن با رعایت ملاحظات محرمانگی			■		
ماده (۸)	پ) تدوین فرایندها و دستورالعمل‌های انتخاب و اعطای گواهینامه به آزمایشگاه‌های مرجع			■		
ماده (۸)	ت) ایجاد محیط‌های آزمون هوش مصنوعی با همکاری سایر دستگاه‌های متولی برای شرکت‌های توسعه‌دهنده			■		
ماده (۸)	ث) تدوین معیار (استاندارد)‌های مربوط به مالکیت، تولید، نگهداری، تبادل و به‌اشتراک‌گذاری داده و امنیت رایانیک سامانه‌ها و خدمات هوش مصنوعی و پیگیری تصویب در سازمان ملی استاندارد ایران			■		
ماده (۸)	تبصره- سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است؛ آیین‌نامه اجرایی این ماده را با همکاری سازمان پدافند غیرعامل، مرکز مدیریت راهبردی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا)، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات،			■	با توجه به ابعاد امنیتی داده و اهمیت روزافزون آن در شرایط کنونی کشور پیشنهاد می‌شود حضور وزارت اطلاعات نیز در این کارگروه تصریح شود	تبصره- سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است آیین‌نامه اجرایی این ماده را با همکاری سازمان پدافند غیرعامل، مرکز مدیریت راهبردی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا)، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، مرکز

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	مرکز فضای تولید و تبادل اطلاعات فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مرکز ملی فضای مجازی ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.					فضای تولید و تبادل اطلاعات فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت اطلاعات و مرکز ملی فضای مجازی ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.
ماده (۹)	بهمنظور حفظ و ارتقای سرمایه‌های انسانی کشور در حوزه هوش مصنوعی					
(۹)	الف) وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی و سازمان اداری و استخدامی کشور مکلفند با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی و با استفاده از منابع و امکانات در اختیار خود موارد زیر را انجام دهند: ۱. ایجاد و بازنگری سرفصل‌های آموزشی متأثر از تحولات مرتبط با هوش مصنوعی، ۲. ایجاد بستر مناسب در مدارس و دانشگاه‌ها برای تقویت و همسوسازی پروژه‌های پژوهشی در حوزه هوش مصنوعی، ۳. تدوین راهبردهای حمایت از دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های مرتبط با هوش مصنوعی.					
(۹)	ب) بنیاد ملی نخبگان موظف است با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی و وزارتخانه‌های امور خارجه و علوم، تحقیقات و فناوری آیین‌نامه اجرایی نحوه جذب و حمایت از متخصصین هوش مصنوعی در داخل و خارج از کشور را ظرف ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.					
(۹)	پ) وزارت رفاه و تعاون و امور اجتماعی مکلف است ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی، دستورالعمل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارتی صنایع وابسته به هوش مصنوعی را در چارچوب قانون نظام جامع آموزش فنی و حرفه‌ای مصوب ۱۳۹۶/۸/۲۴ تدوین و تصویب نماید.					
ماده (۱۰)	بهمنظور تسهیل دسترسی به داده‌های مورد نیاز توسعه هوش مصنوعی و توسعه بازار محصولات هوش مصنوعی					
(۱۰)	الف) مرکز ملی فضای مجازی مکلف است فرایند ویژه تبادل داده‌های هوش مصنوعی را ذیل کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی موضوع ماده (۳) قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی مصوب ۱۴۰۱/۰۶/۳۰ راهاندازی نماید دستورالعمل اجرایی این بند مشتمل بر اعضا، اختیارات، شیوه و حوزه عملکرد توسط مرکز ملی فضای مجازی و با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، تدوین و به تصویب شورای عالی فضای مجازی می‌رسد.					
(۱۰)	ب) وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است با استفاده از امکانات و ظرفیت‌های موجود نسبت به ایجاد بازارگاه ملی هوش مصنوعی و کاروران (اپراتور) بخشی داده با مشارکت بخش خصوصی و با هدف عرضه داده‌های بخش عمومی مورد تأیید کارگروه موضوع بند «الف» این					

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	ماده و عرضه محصولات و خدمات هوش مصنوعی اقدام نماید و دستورالعمل این بند را ظرف مدت ۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تدوین و به تصویب شورای اجرایی فناوری اطلاعات برساند.					
(۱۰)	تبصره- دستگاه‌های اجرایی مجازند با تأیید سازمان ملی هوش مصنوعی و رعایت احکام قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی، نسبت به راه‌اندازی کاروران (پراتور) بخشی داده با مشارکت بخش خصوصی اقدام نمایند.	■				
(۱۰)	پ) سازمان ملی هوش مصنوعی، سازمان اداری و استخدامی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلفند با ایجاد کارگروه مشترک ذیل دبیرخانه شورا و با همکاری دستگاه‌های اجرایی ظرف مدت ۳ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون نسبت به تهیه دستورالعمل اجرایی کاربست هوش مصنوعی برای افزایش بهره‌وری، توانمندسازی و چابک‌سازی و کاهش زمان ارائه خدمات عمومی اقدام و به تصویب شورای ملی راهبری هوش مصنوعی برسانند. سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است هر ۶ ماه یکبار گزارش عملکرد این بند را به کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی ارسال نماید.	■				
(۱۰)	ت) انعقاد قراردادهای تبادل داده با اشخاص حقوقی متقاضی، در سقف تعرفه‌های مجاز و با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی و حفظ حریم خصوصی، برای کلیه دستگاه‌های اجرایی مجاز است. قیمت‌گذاری و تعرفه خدمات موضوع این بند در چارچوب قوانین و مقررات مربوط، توسط کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تعیین می‌شود.	■				
ماده (۱۱)	به‌منظور حمایت از کسب‌وکارهای توسعه هوش مصنوعی، مفاد بند «ج» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱/۱۲/۱۱ به کارکنان شاغل در شرکت‌های توسعه‌دهنده هوش مصنوعی تسری پیدا می‌کند. آیین‌نامه اجرایی این ماده مشتمل بر دامنه شمول شرکت‌های موضوع این حکم، ظرف ۳ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.	■			براساس بند «ج» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان، کارکنان شاغل در پارک‌های علم و فناوری مشمول ماده (۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی هستند (معافیت مالیات بر حقوق). در این حکم، معافیت مذکور به کلیه شرکت‌های توسعه‌دهنده هوش مصنوعی خارج از پارک‌های علم و فناوری وفق ضوابط یک آیین‌نامه اجرایی که بعداً تصویب خواهد شد، تسری می‌یابد. بر این اساس، حکم مذکور دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است.	به شرط پذیرش بار مالی این حکم توسط دولت، با آن موافقت می‌شود.
ماده (۱۲)	به‌منظور استفاده از ظرفیت همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است با همکاری وزارت امور خارجه اقدامات زیر را انجام دهد: الف) حمایت از ایجاد مراکز و آزمایشگاه‌های مشترک هوش مصنوعی، ب) توسعه سکو (پلتفرم)‌های آموزشی بین‌المللی، پ) تبادل متخصص برای تربیت نیروی انسانی، ت) تسهیل و حمایت از سرمایه‌گذاری مشترک برای توسعه و ترویج فناوری‌های هوش مصنوعی، ث) تبادل داده و اطلاعات با رعایت قوانین و مقررات مربوط، ج) حضور فعال در مجامع و کرسی‌های بین‌المللی.	■			با توجه به نقش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در بحث‌هایی از قبیل تبادل متخصص و حضور فعال در کرسی‌ها و مجامع، نقش این وزارتخانه لحاظ شود.	به‌منظور استفاده از ظرفیت همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای سازمان ملی هوش مصنوعی مکلف است با همکاری وزارت امور خارجه و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اقدامات زیر را انجام دهد.

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
ماده (۱۳)	به منظور تقویت نظام تأمین مالی حوزه هوش مصنوعی در کشور				مهم‌ترین نکات و ملاحظات در خصوص ایجاد یک صندوق مستقل برای توسعه هوش مصنوعی به شرح زیر هستند: <ul style="list-style-type: none"> صندوق دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است. کارکردهای این صندوق در قالب هم‌افزایی منابع سایر نهادها از قبیل صندوق نوآوری و شکوفایی در جهت اجرای احکامی از قبیل ماده (۵) این قانون (مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های هوش مصنوعی در محل معاونت علمی و فناوری) و همچنین منابع وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و نیز ماده (۷) این قانون (مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات) قابل دستیابی است. در عین حال، انجام سایر وظایف سازمان در نقش نهاد ارزیاب و تأیید امنیت و مدیریت مخاطرات هوش مصنوعی و همچنین به عنوان دبیرخانه شورا نیازمند ایجاد ردیف بودجه اختصاصی ذیل قوانین بودجه سنواتی است. ایجاد ردیف بودجه اختصاصی برای سازمان، در مصوبه شماره ۱۴۰۳/۶۶۱۴/دش مورخ ۱۴۰۳/۵/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز لحاظ شده و سبقه قانونی دارد. لذا پیشنهاد بازنویسی ماده به شرح زیر برای کاهش بار مالی، هم‌افزایی منابع مالی موجود در دولت و ایجاد منابع با ثبات و پایدار در طول زمان و با کارکردهای مشخص و در جهت اجرای احکام و مواد این قانون داده می‌شود. 	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
ماده (۱۳)	به منظور تقویت نظام تأمین مالی حوزه هوش مصنوعی در کشور				مهم‌ترین نکات و ملاحظات در خصوص ایجاد یک صندوق مستقل برای توسعه هوش مصنوعی به شرح زیر هستند: <ul style="list-style-type: none"> صندوق دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است. کارکردهای این صندوق در قالب هم‌افزایی منابع سایر نهادها از قبیل صندوق نوآوری و شکوفایی در جهت اجرای احکامی از قبیل ماده (۵) این قانون (مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های هوش مصنوعی در محل معاونت علمی و فناوری) و همچنین منابع وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و نیز ماده (۷) این قانون (مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات) قابل دستیابی است. در عین حال، انجام سایر وظایف سازمان در نقش نهاد ارزیاب و تأیید امنیت و مدیریت مخاطرات هوش مصنوعی و همچنین به عنوان دبیرخانه شورا نیازمند ایجاد ردیف بودجه اختصاصی ذیل قوانین بودجه سنواتی است. ایجاد ردیف بودجه اختصاصی برای سازمان، در مصوبه شماره ۱۴۰۳/۶۶۱۴/دش مورخ ۱۴۰۳/۵/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز لحاظ شده و سبقه قانونی دارد. لذا پیشنهاد بازنویسی ماده به شرح زیر برای کاهش بار مالی، هم‌افزایی منابع مالی موجود در دولت و ایجاد منابع با ثبات و پایدار در طول زمان و با کارکردهای مشخص و در جهت اجرای احکام و مواد این قانون داده می‌شود. 	به منظور تقویت نظام تأمین مالی حوزه هوش مصنوعی در کشور، هم‌افزایی اعتبارات و ظرفیت‌های موجود و اجرای برنامه ملی هوش مصنوعی:
ماده (۱۳)	الف) صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی وابسته به سازمان ملی هوش مصنوعی و به صورت مشارکت عمومی و خصوصی، تأسیس می‌گردد. سرمایه اولیه صندوق به میزان ۱۰۰ هزار میلیارد ریال تعیین می‌شود که سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است ظرف مدت دو سال منابع لازم برای تشکیل و افزایش سرمایه صندوق را در لایحه بودجه سنواتی پیش‌بینی کند. اساسنامه صندوق شامل ارکان، وظایف، نحوه اختیارات، نحوه فعالیت، مدیریت و نظارت بر صندوق در چارچوب این قانون باید ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.				مهم‌ترین نکات و ملاحظات در خصوص ایجاد یک صندوق مستقل برای توسعه هوش مصنوعی به شرح زیر هستند: <ul style="list-style-type: none"> صندوق دارای بار مالی و مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است. کارکردهای این صندوق در قالب هم‌افزایی منابع سایر نهادها از قبیل صندوق نوآوری و شکوفایی در جهت اجرای احکامی از قبیل ماده (۵) این قانون (مرکز مطالعات راهبردی و آزمایشگاه توسعه فناوری‌های هوش مصنوعی در محل معاونت علمی و فناوری) و همچنین منابع وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و نیز ماده (۷) این قانون (مرکز توسعه و شبکه‌سازی خدمات پردازشی هوش مصنوعی ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات) قابل دستیابی است. در عین حال، انجام سایر وظایف سازمان در نقش نهاد ارزیاب و تأیید امنیت و مدیریت مخاطرات هوش مصنوعی و همچنین به عنوان دبیرخانه شورا نیازمند ایجاد ردیف بودجه اختصاصی ذیل قوانین بودجه سنواتی است. ایجاد ردیف بودجه اختصاصی برای سازمان، در مصوبه شماره ۱۴۰۳/۶۶۱۴/دش مورخ ۱۴۰۳/۵/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز لحاظ شده و سبقه قانونی دارد. لذا پیشنهاد بازنویسی ماده به شرح زیر برای کاهش بار مالی، هم‌افزایی منابع مالی موجود در دولت و ایجاد منابع با ثبات و پایدار در طول زمان و با کارکردهای مشخص و در جهت اجرای احکام و مواد این قانون داده می‌شود. 	الف) صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی وابسته به سازمان ملی هوش مصنوعی و به صورت مشارکت عمومی و خصوصی، تأسیس می‌گردد. سرمایه اولیه صندوق به میزان ۱۰۰ هزار میلیارد ریال تعیین می‌شود که سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است ظرف مدت دو سال منابع لازم برای تشکیل و افزایش سرمایه صندوق را در لایحه بودجه سنواتی پیش‌بینی کند. اساسنامه صندوق شامل ارکان، وظایف، نحوه اختیارات، نحوه فعالیت، مدیریت و نظارت بر صندوق در چارچوب این قانون باید ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون با پیشنهاد سازمان ملی هوش مصنوعی به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.
ماده (۱۳)	تبصره - علاوه بر اعتبارات مندرج در بودجه‌های سالیانه کشور هرگونه کمک و سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی و شرکت‌های تابعه و وابسته دولت و نهادهای عمومی غیردولتی، صندوق توسعه ملی به صندوق مجاز است.					
ماده (۱۳)	الحاقی					ب) کلیه دستگاه‌های اجرایی مجازند؛ به گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که منابع و اعتبارات مورد نیاز آنها در جهت تحقق تکالیف محوله، در ردیف‌های بودجه سنواتی و در سقف اعتبارات مصوب سالیانه پیش‌بینی شود.
ماده (۱۳)	الحاقی				به کارگیری منابع صندوق نوآوری و شکوفایی در حمایت از کسب‌وکارهای دانش‌بنیان و نوپای هوش مصنوعی، ایجاد منابع مالی پایدار و با ثبات سالیانه متناسب با افزایش سرمایه صندوق و اجرای ماده (۵) این قانون در انجام طرح‌های پیشران و اولویت‌دار کشور	پ) با هدف حمایت از توسعه فعالیت‌ها و کسب‌وکارهای دانش‌بنیان، صندوق نوآوری و شکوفایی مکلف است از محل منابع خود و به کارگیری قابلیت‌های سایر نهادهای مالی (بانک‌ها، بازار سرمایه، صندوق‌های حمایتی و تضمینی)، سالیانه حداقل ۲۰ درصد از مجموع تسهیلات اعطایی خود را جهت ارائه خدمات مالی به حوزه هوش مصنوعی اختصاص دهد.
ماده (۱۳)	ب) سرمایه‌گذاری‌ها و هزینه‌های صورت گرفته از سوی بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی کشور اعم از زیرساخت‌های پردازشی، توسعه الگوریتم‌ها و دادگان (دیتاست) و راهاندازی آزمایشگاه‌های مرجع، کمک به				تصحیح حکم مبنی بر عدم نیاز به ایجاد یک صندوق مستقل و استفاده از ظرفیت صندوق نوآوری و شکوفایی و بهره‌مندی از ظرفیت‌های قانون جهش تولید دانش‌بنیان و نیز بند «ب» ماده (۹۹) برنامه هفتم در اعطای اعتبار مالیاتی به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و ارائه عملیات به صندوق نوآوری در سرمایه‌گذاری‌های	ت) سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته از سوی بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی کشور اعم از زیرساخت‌های پردازشی، توسعه فرایند (الگوریتم)‌ها و مجموعه داده (دیتاست) و راهاندازی آزمایشگاه‌های مرجع با تأیید

شماره ماده	حکم طرح مصوب کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس ناظر بر طرح مصوب کمیسیون
	افزایش سرمایه صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی توسط بخش خصوصی یا سرمایه‌گذاری مشترک با مدیریت صندوق، مشمول ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ و آیین‌نامه اجرایی آن می‌شود. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری مکلف است دستورالعمل این بند را ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان برساند.				مختص هوش مصنوعی پیشنهاد می‌شود.	سازمان ملی هوش مصنوعی ، کمک به افزایش سرمایه صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی توسط بخش خصوصی یا صندوق نوآوری و شکوفایی ، سرمایه‌گذاری مشترک با مدیریت صندوق و ارائه عاملیت به صندوق ، به‌عنوان مصادیق بند «ت» ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان محسوب می‌شود. مشمول ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ و آیین‌نامه اجرایی آن می‌شود. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری مکلف است دستورالعمل این بند را ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب شورای راهبری فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان برساند.
	پ) دولت مکلف است حداقل ۱۰ درصد از اعتبارات مصوب وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از محل حق‌الامتياز و حق‌السهم دولت از درآمدهای کاروران ارتباطی، موضوع قانون اجازه تعیین و وصول حق امتياز فعاليت بخش غيردولتي در زمينه پست و مخابرات مصوب ۱۳۹۲/۱۹ را جهت حمایت از توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی اعم از تأمین تجهیزات پردازشی و حمایت از تشکیل کارورها و کسب‌وکارهای نوپای خدمات پردازشی و سایر هزینه‌های مرتبط با اجرای این قانون، اختصاص دهد اعتبارات مذکور صد درصد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی شده و وزارت ارتباطات مجاز است از طریق انعقاد قرارداد با بانک‌های عامل زمینه لازم را برای اعطای تسهیلات مالی به شرکت‌های واجد شرایط فراهم نماید. آیین‌نامه این بند ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.				در راستای ایجاد منابع پایدار و با ثبات مالی از محل درآمدهای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات (سالیانه ۱۰ درصد از اعتبارات مصوب وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از محل حق‌الامتياز و حق‌السهم دولت از درآمدهای کاروران ارتباطی، موضوع قانون اجازه تعیین و وصول حق امتياز فعاليت بخش غيردولتي در زمينه پست و مخابرات مصوب ۱۳۹۲/۱۹ را جهت حمایت از توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی اعم از تأمین تجهیزات پردازشی، اعطای بارانه خدمات پردازشی و حمایت از تشکیل کارورها و کسب‌وکارهای نوپای خدمات پردازشی و سایر هزینه‌های مرتبط با اجرای این قانون، اختصاص دهد اعتبارات مذکور صد درصد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی شده و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مجاز است از طریق انعقاد قرارداد با بانک‌های عامل زمینه لازم را برای اعطای تسهیلات مالی به شرکت‌های واجد شرایط فراهم نماید. آیین‌نامه این بند ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.	ت) دولت مکلف است سالیانه حداقل ۱۰ درصد از اعتبارات مصوب وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از محل حق‌الامتياز و حق‌السهم دولت از درآمدهای کاروران ارتباطی، موضوع قانون اجازه تعیین و وصول حق امتياز فعاليت بخش غيردولتي در زمينه پست و مخابرات مصوب ۱۳۹۲/۱۹ را جهت حمایت از توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هوش مصنوعی اعم از تأمین تجهیزات پردازشی، اعطای بارانه خدمات پردازشی و حمایت از تشکیل کارورها و کسب‌وکارهای نوپای خدمات پردازشی و سایر هزینه‌های مرتبط با اجرای این قانون، اختصاص دهد اعتبارات مذکور صد درصد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی شده و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مجاز است از طریق انعقاد قرارداد با بانک‌های عامل زمینه لازم را برای اعطای تسهیلات مالی به شرکت‌های واجد شرایط فراهم نماید. آیین‌نامه این بند ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.
ماده (۱۴)	الف) متن زیر به‌عنوان یک جزء به ماده (۱۱۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰ با الحاقات و اصلاحات بعدی آن الحاق می‌شود: تجهیزات، پردازنده‌ها و سخت‌افزارهای اختصاصی هوش مصنوعی که امکان تولید آن در کشور وجود ندارد با تأیید وزارت صنعت معدن و تجارت				این حکم دارای بار مالی و مغایرت اصل (۷۵) قانون اساسی است.	در صورت رفع مغایرت با اصل (۷۵) و تأمین بار مالی با محتوای ماده موافقت می‌شود.
(۱۴)	ب) صندوق ملی توسعه هوش مصنوعی مشمول بند «الف» ماده (۱۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱ می‌شود.				عدم نیاز به تشکیل صندوق مستقل در حوزه هوش مصنوعی و استفاده از ظرفیت‌ها و منابع موجود در صندوق نوآوری و شکوفایی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	
(۱۴)	پ) کلیه دستگاه‌های اجرایی با ماهیت و مأموریت نظامی، دفاعی و امنیتی از شمول مقررات این قانون مستثنا هستند.				با توجه به اینکه نحوه نگارش متن گسترده است؛ مستثنا نمودن آن منوط به تأیید شورای عالی امنیت ملی شود.	پ) کلیه دستگاه‌های اجرایی با ماهیت و مأموریت نظامی، دفاعی و امنیتی با تأیید شورای عالی امنیت ملی، از شمول مقررات این قانون مستثنا هستند.
(۱۴)	ت) سازمان ملی هوش مصنوعی موظف است؛ عملکرد اجرای این قانون را در دوره‌های شش‌ماهه به شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و کمیسیون‌های صنایع و معادن و آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.				پیشنهاد می‌شود، سایر کمیسیون‌های مرتبط با موضوع از جمله کمیسیون امنیت ملی نیز افزوده شوند.	ماده (۱۴) - سازمان ملی هوش مصنوعی موظف است؛ عملکرد اجرای این قانون را در دوره‌های شش‌ماهه به شورای ملی راهبری هوش مصنوعی و کمیسیون‌های صنایع و معادن، آموزش، تحقیقات و فناوری و امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

۳. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به ضرورت هماهنگ‌سازی نهادی، تأمین هرچه سریع‌تر زیرساخت‌های فنی و عملیاتی مورد نیاز و استفاده از ظرفیت‌های قانونی همچون تقویت ضمانت اجرا و نظارت بر اجرا و عملکرد نهادهای متولی، قانونگذاری در این حوزه لازم است و از این رو پیشنهاد می‌شود، طرح مذکور در جهت تصویب در صحن علنی مجلس، اصلاح محورهایی همچون یکپارچه‌سازی ظرفیت‌های قابل توجه کشور، افزایش ضمانت اجرا از طریق تأمین مالی با ثبات و پایدار توسعه هوش مصنوعی در همکاری و همراهی با دولت و تقویت نهاد مستقل، متمرکز، هماهنگ‌ساز و تسهیلگر در قالب سازمان هوش مصنوعی را مدنظر قرار دهد.

منابع و مآخذ

۱. خردمندی، سهیلا، اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح ملی هوش مصنوعی». ۱۴۰۴، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۲۰۵۹۶
۲. قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳-۱۴۰۷) قابل دسترس در خردادماه ۱۴۰۴ از: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1809128>
۳. طرح ملی هوش مصنوعی به شماره ثبت ۲۴۸ قابل دسترس در خردادماه ۱۴۰۴ از: https://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/show/1822546.
۴. قانون جهش تولید دانش‌بنیان. ۱۴۰۱ قابل دسترس در خردادماه ۱۴۰۴ از: <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1745108> :

گزیده سیاستی مدیریتی (پیامک منتخب):

پیشنهاد می‌شود؛ «طرح ملی هوش مصنوعی» به‌منظور تصویب در صحن علنی مجلس، اصلاح محورهایی همچون یکپارچه‌سازی ظرفیت‌های قابل توجه در کشور، تأمین مالی با ثبات و پایدار توسعه هوش مصنوعی در همکاری و همراهی با دولت و همچنین تقویت نهاد مستقل، هماهنگ‌ساز و تسهیلگر در قالب سازمان هوش مصنوعی را مدنظر قرار دهد.